4. Módszerek

4.1 Bemelegítő gyakorlatok

4.1.1 Bevezetés

A célcsoportunktól függően hasznosak lehetnek a bemelegítő-frissítő gyakorlatok:
- a hangulat vagy a légkör megteremtéséhez,
- a résztvevők aktivizálásához egy tevékenység előtt vagy közben,
- egy téma könnyed bevezetéséhez.

Számtalan bemelegítő-frissítő gyakorlat létezik. A résztvevők gyakran körben állnak, énekelnek, bizonyos mozdulatokat tesznek, vagy különböző módon kergetőznek. Olyan gyakorlatokat választottunk, melyek kapcsolhatók az interkulturális tanuláshoz -, de az is elképzelhető, hogy az olvasók ezt másként látják.

Figyelem!
Vannak, akik esküsznek a bemelegítő-frissítő gyakorlatokra (nélkülözhetetlenek tartják azokat a csoport légkörének megteremtéséhez), míg mások ki nem állhatják (mert nem kedvelik és „idétlennek” tartják) őket.

4.1.2 "Látod, amit én látok? Látom, amit te látsz?"

Mindenki máshogy látja a dolgokat - úgyhogy mi lenne, ha megnéznénk a tárgyalószobádat? A résztvevők kiválasztanak egy nekik tetsző nézőpontot, és ezt a többieknek is bemutatják. Az emberek közötti beleérzésre ösztönzés mellett ez a frissítő gyakorlat ahhoz is hasznos, hogy a team és a résztvevők fesztelenebb környezetet teremtsenek a tevékenységhez.

Szükséges eszközök

- ❑ Egy olyan tárgyalószoba, ahol a résztvevők viszonylag szabadon mozoghatnak
- ❑ Mindenkinek egy A/4-es papír, egy toll vagy ceruza
- ❑ Ragasztószalag (egy tekercs körülbelül hat személy részére)
- ❑ Egy csoportsegítő

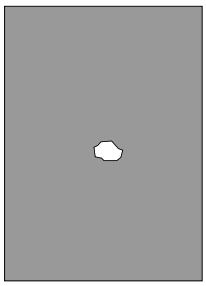

Csoportlétszám

Bármekkora

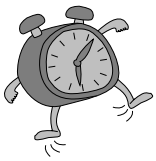

Időkeret

Minimum 15-20 perc

Lépésről-lépésre

1 Minden résztvevő kap egy A/4-es papírt és egy tollat/ceruzát
2 A csoportsegítő megkéri a résztvevőket, hogy a papírra írják rá a nevüket, majd tépjenek bele egy lyukat, úgy, hogy az úgy nézzen ki, mint egy képkeret (nem igazán számít, a lyuk milyen alakú, a lényeg az, hogy át lehessen látni rajta).
3 Ezután mindenki keressen egy látképet vagy tárgyat, amire ráragasztják a keretüket. Kérjük meg a résztvevőket, hogy használják a fantáziájukat - semmi sem tilos!
4 Ezután a résztvevők megkérik egymást, hogy nézzenek át egymás képkeretén, és írják le, mit látnak.
5 A gyakorlatnak akkor van vége, amikor a csoportsegítő úgy látja, hogy a résztvevők a keretek többségén már átnéztek.

Visszajelzés és értékelés

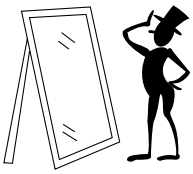

Ehhez a gyakorlathoz nincs igazán szükség a tapasztalatok feldolgozására, de egy beszélgetés hasznos lehet.
Javasolt kérdések:

- Milyen volt úgy kiválasztani azt, amit érdekesnek találtál, hogy nem voltak előzetes megkötések?
- Hogyan segítettél másoknak abban, hogy pontosan azt lássák, amit te is láttál?
- Mi volt az, ami meglepett?
- Hogyan sikerült meglátnod azt, amit mások láttak a saját képkeretükön keresztül?

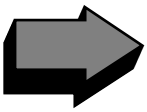

Alkalmazáskor

Ne lepődjünk meg azon, hogy a résztvevők milyen különös helyeket találnak, amikor a képkereteket egy nekik tetsző tárgyra - vagy a mellé - ragasztják. Voltak keretek, amelyeket 3 méter magasan lévő lámpákra, vagy radiátorok alá, stb. ragasztottak. Ez a frissítő gyakorlat hasznos lehet az empátiáról vagy a konstruktivizmusról szóló beszélgetések elindításához.

Forrás: Andi Krauss, Network Rope

4.1.3 "GRRR - PFUJ - BUMM!"

Érdekes kihívás lehet, ha valami olyasmit éneklünk, aminek látszólag semmi értelme nincs. Azt is érdekes lehet megvizsgálni, mit jelenthet az ének...

Szükséges eszközök

- ❑ Egy flipchart papír, vagy egy olyan felület, amire szavakat írhatunk
- ❑ Elég hely a résztvevőknek ahhoz, hogy szabadon mozoghassanak
- ❑ Egy csoportsegítő

Csoportlétszám

Bármekkora

Időkeret

Körülbelül 5 perc

Lépésről-lépésre

1 A csoportsegítő a következő „szavakat" úgy írja fel a flipchartra, hogy a válaszadók el tudják olvasni:

ANA
NA
GRRRR
PFUJ
BUMM!

2 Először lassan ejtsük ki a szavakat, és kérjük meg a résztvevőket, hogy kapcsolódjanak be.
3 Ezután növeljük az intenzitást - hangosabban vagy halkabban, gyorsabban vagy lassabban énekeljünk - még egy kis tánc is kísérheti az éneket.
4 A frissítő gyakorlat egy hatalmas "BUMMM!-mal ér véget"

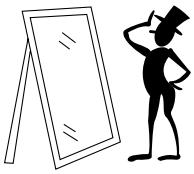

Visszajelzés és értékelés

Tulajdonképpen az történt, hogy a résztvevők egy új nyelvből tanultak meg valamicskét, annak különböző ritmusaival, hangulatával és tónusaival együtt. Miután mindenki lélegzethez jutott, elbeszélgethettek arról, hogy miből áll egy nyelv!

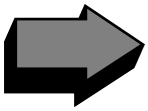

Alkalmazáskor

Bánjunk óvatosan ennek a frissítő gyakorlatnak az intenzitásával. A gyakorlat nagyon hangos és mókás lehet, néhány résztvevő számára azonban kicsit kínosnak tűnhet akkor, ha nem ismerik elég jól egymást.

Forrás: Mark Taylor (1998) "Simple ideas to overcome language barriers" i n Language and Intercultural Learning Training Course Report, European Youth Centre, Strasbourg

4.1.4 “60 másodperc = 1 perc, vagy mégsem?”

Mindannyian tudjuk, hogy az idő relatív - de mit is jelent ez igazából? A cél az, hogy a résztvevők megtapasztalják, mit érzékelnek egy percnyi időnek, majd hasonlítsák össze az eredményeket.

Szükséges eszközök

- ❑ a csoportsegítőnek szüksége van egy órára
- ❑ minden résztvevőnek egy székre
- ❑ ha van óra a teremben, fedjük le egy darab papírral, ha ketyeg, távolítsuk el

Csoportlétszám

Bármekkora

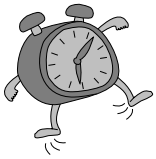

Időkeret

Bármennyi de maximum 2 perc 30 másodperc!

Lépésről-lépésre

1 Kérjük meg a résztvevőket, hogy ha van órájuk, tegyék el.
2 Ezután mindenkinek gyakorolnia kell, hogyan tud csendben, behunyt szemmel leülni a székére.
3 Kérjünk meg mindenkit, hogy álljon fel és hunyja be a szemét. Amikor a játékot “MOST!” jelzésre elindítjuk, mindenki számoljon el 60 másodpercig, és amikor befejezte, üljön le. Fontos hangsúlyozni, hogy ez a gyakorlat csak akkor működhet, ha a gyakorlat teljes ideje alatt mindenki csendben van. Ha valaki leült, kinyithatja a szemét, de előbb nem.

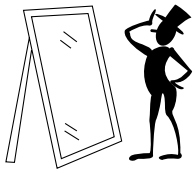

Visszajelzés és értékelés

Ez a frissítő gyakorlat egyértelműen megnyitja az idő fogalmát, valamint a résztvevők időhöz való viszonyát. Folytatható azzal a megbeszéléssel, vajon vannak-e kultúránként különböző idő-észlelések.

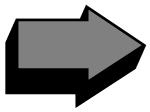

Alkalmazáskor

Ez a frissítő gyakorlat még kulturális értelemben homogén csoportok esetében is igen látványos eredményeket produkálhat. Figyeljünk arra, hogy ne nevessünk azokon, akik utolsóként ülnek le. Lehet hogy csak nagyon „lassú” napjuk van.

Forrás: Swatch, Timex stb.

4.1.5 "A különbözőségek hagymája"

Bármilyen csoportról is van szó, sok minden közös bennünk, különbségeink pedig kiegészítik egymást. Íme egy gyakorlat ennek felfedezésére - jó móka lesz!

Szükséges eszközök

Nagy, szabad tér egy teremben

Csoportlétszám

10 és 40 között, páros számú résztvevővel!

Időkeret

Maximum 30 perc

Lépésről-lépésre

1 A résztvevőket kérjük meg, hogy alkossanak egy belső és egy külső kört - ami a hagyma héjainak felel meg -, és páronként álljanak egymással szembe.
2 Minden párnak nagyon gyorsan találnia kell valamit (egy szokást, egy nézőpontot, egy életeseményt, egy attitűdöt...), ami közös bennük, valamint egy, ennek a kifejezésére alkalmas dolgot (a kifejezési formát rájuk bízhatjuk, esetleg minden alkalommal javasoljunk valami mást: "énekeljetek egy dalt", "készítsetek el egy rövid némajátékot", "írjatok egy kétsoros verset", "fejezzétek ki zajokkal", „fejezzétek ki egy szimbólummal"...).
3 Ha ez kész, akkor a hagyma külső héja mozduljon el jobbra, és az összes új pár találjon egy hasonlóságot, és azt fejezze ki. Adhatunk javaslatokat a hasonlóságok típusára (kedvenc étel, mi az, amit nem szerettem az iskolában, család, zene, szokás, attitűd, politikai meggyőződés...), úgy, hogy minden alkalommal egy kicsit „mélyebbre ássanak" a hagymánkban.
4 A párok többször is cserélődhetnek, amíg a kör be nem zárul - a csoport létszámától függően. Ennek egy nehezebb változata az, ha a pár különbségeket keres, és azt próbálja meg kifejezni, hogy ezek hogyan egészítik ki egymást (vagy egy olyan kifejezést / helyzetet próbálnak találni, ami mindkettőt integrálja).

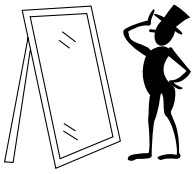

Visszajelzés és értékelés

A gyakorlatot a következő témák megbeszélése követheti: milyen hasonlóságok/különbségek leptek meg? Honnan származnak ezek? Meddig egészíthetik ki egymást a különbözőségeink?

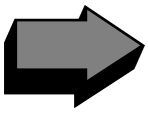

Alkalmazáskor

Nagyszerű hangulatoldó lehet, de egy (képzési) egység lezárásakor is használható („búcsú" hagyma), vagy az identitás alkotóelemeinek összeállításához, vagy... (minden az általunk feltett kérdéseken múlik!) Figyelem: nagyon hangos és kaotikus is lehet!

Forrás: Claudia Schachinger

4.2 Egyéni gyakorlatok

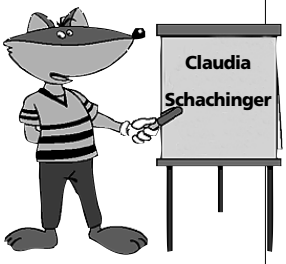

4.2.1 Bevezetés

Ahogy a név is utal rá, az egyéni gyakorlatokat egyedül kell végrehajtani - de mindig közös csoportszellemben. Feltehetjük a kérdést: "az interkulturális tanulás nem a találkozásról szól?" Nos, természetesen igen, de találkozásainkból nem leszünk képesek mindazt megtanulni, amit lehetne, ha nem szakítunk egy kis időt arra, hogy egy kicsit távolabbról is megvizsgáljuk, mi történik velünk ezekben a helyzetekben. Azért vettük be ezeket a gyakorlatokat ebbe a kiadványba, hogy egy önkritikus, kérdező és kíváncsi alapállásra ösztönözzünk, egy olyan párbeszédre, ami a szív és az ész között zajlik. Arra, hogy önmagunk felfedezésén keresztül tanuljunk.

4.2.2 " A Másik felé vezető Utam"

A Másikhoz való közeledésünket - ami az interkulturális tanulás alapja, igaz? - gyermekkorunktól kezdve egész életünkben különböző tényezők (például az oktatás) befolyásolják. Ez az „utazás" fizikai, érzelmi, és szellemi értelemben különböző szakaszokon megy át, és azt befolyásolja, hogy mi segíti elő vagy akadályozza meg az életben a másokkal való konstruktív találkozásokat. Ez egy esélyekről és akadályokról, megfigyelésekről és általánosításokról szóló belső utazás.

Szükséges eszközök

Egy olyan épület, ahol legalább öt szobát különféle „fülkékké" alakítunk át; a szobák átalakításához szükséges eszközök (papír, tollak, ollók, ragasztó, játékok és a tárgyhoz kapcsolódó egyéb eszközök, mint például zenei kazetták vagy CD-k, fényképek, festék, puha ruhadarabok, vörös fonal, párnák, kávé), továbbá a berendezéshez szükséges eszközök, (székek, függönyök, kötelek stb.). A csoport segítőinek időre van szükségük ahhoz, hogy a résztvevők nélkül előkészíthessék a szobákat. Minden résztvevőnek legyen papírja és tolla (vagy valami „napló"-féléje). Gondoskodjunk arról, hogy azok, akik az épületben tartózkodnak, értesüljenek a gyakorlatról, nehogy meglepődjenek a „dekorációkon".

Csoportlétszám

Két vagy több fő a rendelkezésre álló tértől függően (néhány főre szükség van ahhoz, hogy a gyakorlatot követően megoszthassák egymással a tapasztalataikat, de ha túl sokan vannak, zavarhatják egymást, ha nincs elég hely a szobákban).

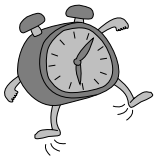

Időkeret

Megfelelő szervezés esetén a szobák előkészítése 30 percet vesz igénybe. Maga a gyakorlat: 45-90 perc az egyéni utazásra, 30 perc az eszmecserére.

Lépésről-lépésre

1 Minden szobát különféle kis „fülkékké" alakítunk ki, amelyek az életút természetes „állomásai" köré szerveződnek (gyermekkor - család - iskola - társadalom stb.). Az "a Másik felé vezető Utat" egy vörös kötél vagy fonal szimbolizálhatja, amely egyik fülkéből a másikba vezet. Minden fülkében különböző tárgyak, történések szimbólumai, kérdésekre és gondolatokra hívó dolgok találhatók, amelyek elmélyült, jelen idejű reflexiókra és emlékeik felidézésére késztetik a résztvevőket.

2 Az egyéni gyakorlat előtt, a résztvevők közös ismertetést kapnak arról, hogy mi a gyakorlat célja, és megkapják az „útitervet", (amely tartalmazza: hol vannak a szobák, melyikben mi található, az út állomásait, az időbeosztást, az ütemezést, stb.), és ahol szükséges, tovább tisztázzunk a dolgokat. Hangsúlyozzuk, a gyakorlat önkéntes - a résztvevők csak addig menjenek el, ameddig azt jónak látják!

3 A résztvevőket megkérjük arra, hogy egyenként, egymás megzavarása nélkül menjenek végig a szobákon, keressék meg az általuk kényelmesnek talált helyet, telepedjenek le ott egyedül, és gondolják végig élményeiket. „Utazásuk" alatt vezessenek egyfajta naplót vagy készítsenek jegyzeteket, amelyeket később különféle módokon, a csoport-helyzettől függően (egyéni!) oszthatnak meg egymással. A következő szoba-leírásokat tekinthetjük iránymutatásnak, amelyeket belátásunk szerint dolgozhatunk át.

• *1. szoba: gyermekkor* (gyökereim, a biztonságos tér, az első élmények, stb.)
Ennek a szobának gyermekkori emlékképeket, érzéseket, a „kultúra" első, legmélyebb benyomásait kell felvillantania.

– 1. fülke és talán a 2. is: A családra vonatkozó kérdések
A találkozás és a közelség, a kapcsolatok, a bizalom első élményei stb., amelyet kisbabafotókkal, bensőséges környezettel, lágy zenével, kellemes, otthont-teremtő illatokkal, valamint a festés, a dolgok láthatóvá, ízlelhetővé és hallhatóvá tételének lehetőségével segítsük elő.
– 3. fülke: Érzékelés és különbség, a saját tér, a fejlődés stb. A fülkében legyenek játékok és eszközök, olyan dolgok, amelyeket meg lehet érinteni, amelyekkel játszani lehet, amelyek kézbe vehetők, mint például virágok, föld, építőkockák, babák, textilek, főzőedények, ollók, papír, tollak, síp, gyermekkönyvek, telefon, stb.
– 4. fülke: Kultúra, értékek, attitűdök és azok eredete - képek, szimbólumok, könyvek, TV, játékok stb., amelyek elősegítik a különböző értékek, és azok forrásának, eredetének felidézését.

• *2. szoba: az első lépések...* (nehézségek és felfedezések)
Ennek a szobának a különböző területeken megtapasztalt feszültségeket kell hangsúlyoznia: az egyik oldalon a bátorítással, a lehetőségek és az esélyek felfedezésével; a másik oldalon a nehézségekkel, a megszorításokkal és a csalódásokkal. Ezt úgy is jelképezhetjük, hogy színek segítségével kettéválasztjuk a fülkéket, és mindkét részben olyan mondatokat vagy állításokat helyezünk el, amelyeket ebben a környezetben valószínűleg már hallhattunk a különböző „társadalmi szereplőktől". A fülke közepére egy olyan kulcskérdést vagy állítást is elhelyezhetünk, amelyet a résztvevők készítettek. A témák vonatkozhatnak az osztályozásra, a versenyre, a közvetített attitűdökre és értékekre, a kapcsolatok és az együttműködés tanulására, az előítéletekre, a vallásra, az egyéni képességek támogatására, az idegen kultúrákkal való kapcsolatokra…

– 1. fülke: iskola
– 2. fülke: a család és a közvetlen környezet
– 3. fülke: társadalom

• *3. szoba: "szigetek"* (az elmélkedés és a nyugalom terei)
A szigeteknek „meleg" és kényelmes tereknek kell lenniük, matraccal, párnákkal, kávéval stb. A pihenés és elmélyülés szigetei ezek, ahol a résztvevők nyugodt körülmények között, elmélkedhetnek ismerős helyzeteken, beszélgetéseken, tevékenységeken és személyeken, amelyek vagy akik segítették és lehetővé tették a találkozásokat és a különbözőségek elfogadását.

- 1. fülke: barátok
- 2. fülke: a saját szervezetem
- 3. fülke: egyéb visszajelző terek

• *4. szoba: út közben...* (a tudatosság szakaszai)
Az út ezen állomásán olyan szimbólumok, képek, kérdések stb. találhatóak, amelyek azokra a különböző témákra, összefüggésekre ébresztik rá / emlékeztetik a résztvevőket, amelyek fontosak lehetnek a különbözőségek tudatosítása, valamint az őket ebben segítő, vagy gátló tényezők szempontjából. A kérdések vonatkozhatnak a mások iránti kíváncsiságra és az empátiára, az attitűdökre és a viselkedésmódokra, a másokkal történő szembesülésre, a feléjük vezető úton lévő akadályokra és korlátokra, a valóságra és a „képzelgésre", felismert szükségletekre, a változásokkal kapcsolatos tapasztalatokra, az új felfedezésekre, stb.
• *5. szoba: távlatok* (bátorságom, céljaim...)
Az „ablakoknak" jellegzetes, létező perspektíváinkat kell kifejezniük. Minden sarokban van egy hely, ahol az olyan főbb kérdésekre lehet reflektálni, mint például a „találkozás", „a képességek felismerése", „kulcsfontosságú tapasztalatok", „pozitív példák", „bátorítás" stb.

Visszajelzés és értékelés

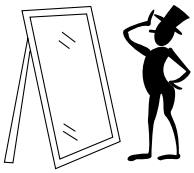

Nagyon fontos, hogy a résztvevőknek elegendő időt és teret biztosítsunk ahhoz, hogy kifejezhessék a különböző élményeiket és felismeréseiket, és rendkívül fontos, hogy tiszteletben tartsuk, ha valamit nem akarnak - vagy nem tudnak - másokkal megosztani. Hangsúlyozzuk ki világosan a magánszféra tiszteletben tartásának a fontosságát. A csoportsegítőknek készen kell állniuk arra, hogy azoknak a résztvevőknek a kísérői legyenek, akiknek erre szükségük van. A tapasztalatok megosztásához biztonságos környezetre van szükség. Ha az a helyénvalóbb, akkor ez akár szimbolikus is lehet. Egy ilyen gyakorlat után nem kezdeményezhetünk beszélgetést az egész csoporttal. Elég, ha egyszerű kérdéseket (Mit fedeztem fel?) teszünk fel annak érdekében, hogy olyan kisebb csoportokban történő beszélgetéseket kezdeményezzünk, amelyeket a résztvevők maguk választanak meg, és ahol biztonságban érzik magukat. A csoporttól függően egy teleírható falat - a "felfedezések falát" - is fel lehet állítani, vagy a csoport számára más módszerekkel is biztosítani lehet a tapasztalatok egymással történő megosztásának anonim lehetőségeit a gyakorlat végén.
Érdekes lehet olyan témákkal folytatni a beszélgetést, mint például azzal, hogy hogyan tanulunk, vagy a megfigyelésekről és sztereotípiákról, stb. Mindig az a fontos, hogy hangsúlyozzuk a tapasztalásban rejlő alkotóerőt, a különböző élettörténetek értékeit, az egyéni érzékelés tiszteletben tartásának fontosságát, és azt, hogy nem „rabszolgái" vagyunk annak, amit megéltünk, de éppen hogy tanulhatunk abból...

Alkalmazáskor

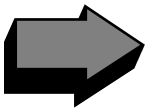

Ezt a módszert először a Budapesti Európai Ifjúsági Központban alkalmaztuk, körülbelül 30 résztvevővel (egy teljesen más témán gondolkodva). A személyzet legnagyobb meglepetésére a liftet megakasztották a vörös zsinegek. Az épület olyan emberekkel volt teli, akik a legkülönbözőbb helyzetekben naplót írtak. Elképesztő felfedezéseket és mélyenszántó gondolatokat hoztak magukkal a gyakorlat során, amelyeket később haza is vittek. Majd a nagyszerű élményeket megosztották egymással.
A különféle fülkékben található kérdések megszövegezését és tartalmát a célcsoportnak és a megelőző (képzési) folyamatnak megfelelően kell átdolgozni. Lényeges a gondos előkészítés. Építsünk a résztvevők tapasztalataira, de figyeljünk arra, hogy ne sértsünk meg senkit, és ne provokáljunk! Nem minden csoport vagy személy kész egy egyórás személyes elmélyülésre. Tartsuk tiszteletben a különböző ritmusokat! Ne becsüljük alá az emberekből feltörő élményeket vagy „rejtett" emlékek hatását! A csoportsegítők egész idő alatt legyenek könnyen elérhetőek! Tartsuk tiszteletben minden résztvevő szabadságát, hogy csak annyira mélyüljenek el, amennyire azt jónak látják.

(Forrás: átdolgozva: JECI-MIEC Study Session 1997, EYC Budapest)

4.2.3 "Tükröm, tükröm"

Az önmegfigyelés és az önmagamra ébredés gyakorlata, felkérés arra, hogy a résztvevők figyeljék meg magukat, egy bizonyos témával kapcsolatos viselkedésüket és reakciójukat. El fogunk csodálkozni azon, hogy mi mindent fedezhetünk fel, ha különböző nézőpontokból vizsgáljuk önmagunkat...

Szükséges eszközök

Olyan résztvevők, akik készségesen és szívesen vesznek részt a gyakorlatban, amely előtt néhány figyelemfelhívó kommentár is hasznos lehet (a testbeszédről, az érzékelésről, a sztereotípiákról, a kultúráról, az interkulturális tanulásról szóló nézetekről, stb.)
Egy jegyzetfüzet minden résztvevő számára.

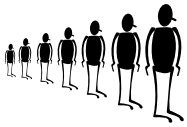

Csoportlétszám

Bármekkora

Időkeret

Végezhető egy bizonyos gyakorlat, (képzési) egység közben vagy éppen egész nap (vagy egész héten…)

Lépésről-lépésre

1 A képzési egység elején mutassuk be a résztvevőknek az önmegfigyelés fogalmát. Kérjük meg őket, hogy a nap folyamán alaposan „figyeljék meg önmagukat", a viselkedésüket, azt, hogyan reagálnak másokra (mit hallunk, látunk és szagolunk), a testbeszédet, a preferenciákat és az érzéseket, stb.
2 Vezessenek egy bizalmas „kutatási naplót", és minden olyan megfigyelést írjanak le, amit fontosnak tartanak, a körülményekkel, az abban részt vevő személyekkel kapcsolatban, a lehetséges okokkal együtt.
3 A megfigyelések természetétől függően, a résztvevők egy sor iránymutató kérdést kapnak. A megfigyelést felhasználhatjuk például a sztereotípiákról (Hogyan észlelek másokat, és hogyan reagálok másokra? Milyen szempontokra reagálok? Hogyan?, stb.) vagy a kultúra elemeiről szóló beszélgetéshez (Mi zavar és mi vonz másokban? Mely reakciókat és viselkedésmódokat kedvelek / nem kedvelek? Hogyan reagálok azokra a dolgokra, amelyek különböznek tőlem? Milyen távolságot tartok? Hogyan hat ez a cselekedeteimre?). A kérdések alapjául Hall & Hall (1990) térről és időről szóló elméleteit is használhatjuk.
4 A megfigyelés kerete - a kezdete és a vége - nagyon egyértelmű kell, hogy legyen, és néhány egyszerű szabályt is megállapíthatunk, mint például a többiek tiszteletben tartására, a naplók bizalmas jellegére stb. vonatkozóan. Fontos, hogy a gyakorlat folyamatosan, még a szünetekben és a szabadidőben is folytatódjék. A hangulat megteremtéséhez az elején kérjük meg a résztvevőket arra, hogy „lépjenek ki a testükből" és nézzék meg magukat egy tükörben - ez egy rövid gyakorlat. Aztán folytathatjuk a "szokásos" programot. A gyakorlatot azzal is segíthetjük, ha a résztvevőknek minden programpont után egy rövid szünetet biztosítunk a naplójegyzeteik elkészítéséhez.

5 A gyakorlat végén a résztvevőknek ki kell lépniük a gyakorlatból, és „vissza kell lépniük a testükbe”. Ezután egy kis egyedüllétre van szükségük ahhoz, hogy végiggondolják a napot, újraolvashassák a naplót, és elgondolkodhassanak az okokon (ez egy önmagukkal készített interjú formájában is történhet).

6 Utolsó lépésként két személy közötti vagy kis csoportos interjúk formájában megkezdhetjük a tapasztalatok megbeszélését. Ha a csoportban nagyon nyitott és bizalomteli a légkör, akkor megkérhetjük a résztvevőket arra, hogy később személyesen is beszéljék meg, hogy észleléseik sorrendjében hol érzékeltek bizonyos reakciókat, és így együtt új stratégiákat tudnak kidolgozni azok további kezelésére.

7 Egy, a teljes csoport részvételével zajló utolsó kör lehetőséget nyújthat a résztvevőknek arra, hogy elmondják egymásnak, hogyan élték meg a gyakorlatot, mi volt érdekes, nehéz stb.

Visszajelzés és értékelés

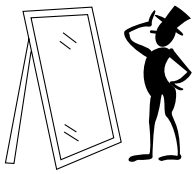

- Egyedül: Milyen volt megfigyelni önmagamat? Mi volt nehéz? Mit fedeztem fel? Hogyan értelmezem ezt? Miért reagáltam így? Mit mond ez rólam? Vannak-e viselkedésbeli hasonlóságaim, mintáim? Honnan származnak bizonyos dolgok? Vannak-e olyan következtetéseim, melyeket összekapcsolhatók az egyik vagy másik kultúra-elmélettel? Másként reagálnék-e, ha tudatosabb vagy kevésbé tudatos lennék a gyakorlat végzése közben? Vannak-e párhuzamok a hétköznapi életemmel és másokkal való találkozásaimmal?
- A tapasztalatcseréhez: Hangsúlyozzuk, hogy mindenki csak azt mondja el, amit el szeretne mondani, és hogy a gyakorlatot olyan kiindulási pontként kezeljék, amely lehetőséget nyújt a továbbgondolásra és újabb kérdések feltevésére.

Alkalmazáskor

Az, hogy vajon hajlandók vagyunk-e megkérdőjelezni saját viselkedésünket, az nagyban függ a csoport légkörétől, amelyben fennállhat az ehhez szükséges a pozitív feszültség. A gyakorlat segítheti saját kulturális kötődéseink alaposabb felfedezését. Érzékenyebbek lehetünk interkulturális találkozásaink alkalmával, és több figyelmet szentelhetünk azoknak a mechanizmusoknak, amelyeket elviselésükre fejlesztünk ki.

A kérdéseket mindig pontosan a gyakorlat céljaihoz - minél pontosabbak a kérdések, annál jobb -, és ahhoz a folyamathoz kell igazítanunk, amelyen a csoport eddig átment. Figyelem! Nem mindig könnyű mindenkinek saját magát megfigyelni, ahelyett, hogy másokat figyelne meg - fontos annak hangsúlyozása, hogy a kérdéseket önmagunknak, nem másoknak tesszük fel. Az sem könnyű, hogy természetesek maradjunk a gyakorlat alatt.

4.2.4 " Az identitással szembenézve"

Ahogy mi látjuk saját magunkat, az nem feltétlenül esik egybe azzal, ahogy mások látnak bennünket: ez az identitásunk - változó - arcairól szóló gyakorlat…

A szükséges eszközök

- ❑ A résztvevőket már előzőleg megismertettük az identitással kapcsolatos alapvető nézetekkel
- ❑ Egy nagy ív papír és egy toll mindenkinek
- ❑ Különböző színű tollak és/vagy ceruzák

Csoportlétszám

Bármekkora

Időkeret

Kb. 45 perc egyénileg és 45 perc a tapasztalatcseréhez

Lépésről-lépésre

1 Minden válaszadó kap papírt és tollat, és lerajzolja a saját profilját (egyedül vagy esetleg valakinek a segítségével).

2 A részvevők egyéni munkaként gondolják át identitásuk különféle jellemzőit (ezeket az elemeket a lerajzolt arcra írják le) és azon, hogy mások hogyan láthatják őket (ezeket az elemeket, a lerajzolt arcon kívülre írják fel). Adjunk elegendő időt a résztvevőknek ahhoz, hogy próbáljanak az identitást felépítő különböző elemekre gondolni (család, nemzetiség, oktatás, nem, vallás, szerepek, csoportokhoz való tartozás stb.). Bátoríthatjuk őket arra, hogy egyaránt gondoljanak az általuk kedvelt, valamint az általuk nem kedvelt személyes vonatkozásokra és beállítódásokra is.

3 A második lépésben a gondolkodjanak azon, hogy
   - milyen kapcsolat van aközött, amit ők látnak, és amit mások láthatnak, és milyen kapcsolat van a különböző nézőpontok között - amit vonalak és csillagok segítségével érzékeltethetnek,
   - hogyan alakultak ki az életük során a különböző nézőpontok/attitűdök és ezekhez kapcsolódóan meghatározó tényezők - ezt színekkel érzékeltethetik, amelyek az élet különböző pillanatait jelölik, feltüntethetik az arc mellé rajzolt „időskálán", vagy különböző buborékokkal mutathatják be, stb.

4 A résztvevőket kérjük meg arra, hogy alkossanak kis (maximum 5 fős) csoportokat, és személyes keretek között osszák meg egymással észrevételeiket, de csak annyira, amennyire szeretnék: Hogyan látjuk magunkat? Hogyan látnak mások bennünket? Engem mi befolyásol? Mik voltak a vonatkoztatási pontjaim? Hogyan változnak az észlelések és attitűdök az idők során és miért? Milyen folyamatokat észlelek a változásokkal kapcsolatban, és ezek hogyan kapcsolódnak össze? Hogyan kezelem azokat a dolgokat, amiket nem kedvelek magam-

ban, és honnan származnak ezek? Milyen kapcsolatot figyelhetek meg a különböző nézőpontok között?

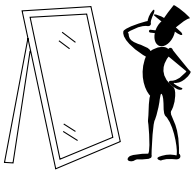

Visszajelzés és értékelés

A beszélgetést valószínűleg jobb kisebb csoportban folytatni, de néhány általános észrevételt a teljes csoporttal is megoszthatunk, vagy a résztvevők egy nagy arcot (szimbólumokkal vagy észrevételekkel) rajzolhatnak plenáris helyzetben, amelyen bemutathatják, hogy mit tanultak a gyakorlatból.
Az ezt követő kérdések lehetnek például: Hogyan dolgozzunk a saját és mások önmagunkra vonatkozó megfigyeléseivel? Mennyire „dinamikus fogalom" az identitás, és melyek azok a lényeges tényezők, amelyek befolyásolják a változásokat? Ebben a csoportban mi hat az identitásomra? Milyen társadalmi hatások befolyásolják az identitásomat, és hogyan függnek ezek össze (beszélgetés a nemzetiségről, a kisebbségekről, a referenciákról, stb.)? További témák lehetnek például: "észlelés és sztereotípiák", "identitás és találkozás", "a kultúra elemeinek elmélyültebb tanulmányozása".

Alkalmazáskor

Az "identitás" az interkulturális tanulás egyik létfontosságú aspektusa, de nem egyszerű ezzel foglalkozni. Nélkülözhetetlen a személyes különbségek és határok tiszteletben tartása, a visszajelzéseket pedig nagyon körültekintően kell megfogalmaznunk. Amennyiben lehetséges, jobb, ha valaki más személyes történetét dolgozzuk fel, mintsem másokkal értelmezzük valakijét. Sok időt hagyjunk a személyes munkára - tiszteletben kell tartanunk, hogy az emberek különböző tempóban dolgoznak -, és oda kell figyelnünk a nyitott légkör megteremtésére. Messzemenően tiszteletben kell tartanunk a gyakorlat során felfedezett tényezőket, és sohasem köthetjük azokat személyekhez, hiszen ezek az elemek fontos iránymutatásul szolgálnak ahhoz, hogy a résztvevőket tapasztalataik elmélyítésére bátorítsuk, vagy hogy olyan témákra mutassunk rá, amelyekkel a csoport tovább foglalkozhat.

Forrás: átdolgozva: "EYC Course on Intercultural Learning June 1998."

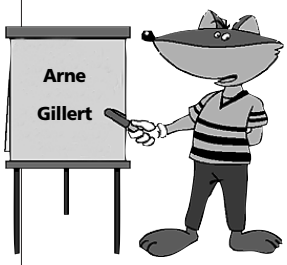

4.3 Eszmecsere, vita, konfrontáció

4.3.1 "Hol állsz?"

A szükséges eszközök

- ❑ Elég hely, hogy a csoport kisebb, maximum 10 résztvevőből álló csoportokat alkosson.
- ❑ Egy flipchart papír, amelynek oldalaira felírtuk az állításokat. Egy oldalon csak egy állítás legyen.
- ❑ Két jel "Igen" és "Nem", amit két szemközti falra ragasztunk.

Csoportlétszám

Legalább 5, de maximum 10 résztvevő dolgozzon együtt. Ilyen létszámú, de meghatározhatatlan számú kisebb csoport munkája esetén, a csoportmunka eredményeinek plenáris helyzetben történő bemutatása nem szükséges. Csupán a csoportsegítők száma és a munkához rendelkezésre álló tér jelenthet korlátokat.

Időkeret

A megvitatott állítások számától függően összesen 30-60 percre van szükség. Mivel a különféle eszmecseréknek általában nincs végeredménye, az egy állításra adott időt könnyen 5-10 percre korlátozhatjuk, a beszélgetést pedig az időtől függően megszakíthatjuk.

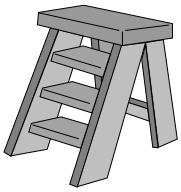

Lépésről-lépésre

Készítsünk elő néhány olyan állítást (kb. 5-10-et), amelyek annak a témának érintik a különféle aspektusait, amelyen szeretnénk, ha a részvevők gondolkodni kezdenének. A jó állítás:

- olyan szavakból áll, melyeket a résztvevők értenek,
- úgy van megszövegezve, hogy ne alakulhasson ki vita annak jelentéséről,
- egyértelmű állítás például: "A nemzeti kultúra nem létezik", nem pedig: "Létezhetne nemzeti kultúra, de úgy tűnik, ilyen nincs",
- nem teljesen egyértelmű a résztvevők számára ("A föld gömb alakú" - állítás nem alkalmas erre a célra),
- arra ösztönzi a résztvevőket, hogy egyetértsenek vagy ne értsenek egyet a megvitatandó téma egy (és nem három) lehetséges vonatkozásával („Nemzeti kultúra, mint olyan, nem létezik" nem pedig „Nemzeti kultúra nem létezik, minden korosztálynak megvan a maga kultúrája"; ezt az utolsó állítást jobb, ha kettébontjuk).

Az állítások megszerkesztésének az a jó módja, ha az előkészítő team elgondolkodik azokon a témákon, amelyeket fontosnak talál, ilyen lehet például a kultúra. Hogyha kialakult már azoknak a témáknak a listája, amelyeket a team szerint érdemes lenne megvitatni, érdemes azt is megvizsgálni, mik lehetnek az egyes kérdésekről alkotott ellentétes vélemények. Végül az állítás megfogalmazása témánként és úgy fogalmazódjon meg, hogy az teljesen egyértelmű legyen. A mondat megalkotása úgy történjen, hogy ne legyen túl nyilvánvaló az azzal való egyetértés vagy egyet nem értés - tehát az állítás ne legyen túlzottan szélsőséges -, de ne legyen olyan viszonylagos sem, hogy azzal mindenki egyetérthessen - célszerű elkerülni az olyan szavakat, melyek viszonylagossá és zavarossá tehetik az állítást, például „eléggé", „talán".

Minden kis csoportodhoz készítsünk elő néhány flipchartot, amelyekre egyenként írjuk fel az állításokat úgy, hogy a résztvevők egyszerre csak egy állítást láthassanak.

Minden kis csoportnak készítsünk elő egy szobát úgy, hogy a flipchartot tegyük a szobába, a jeleket pedig a szoba két szemben lévő falára rögzítsük fel. Ne feledjük, hogy minden csoportban 5-10 résztvevő legyen.

A gyakorlatot mutassuk be a résztvevőknek. Mutassunk be egy állítást. Kérjük meg a résztvevőket, hogy döntsék el, egyetértenek-e az állítással vagy sem, és menjenek a szobaválasztásuknak megfelelő térfélre. Ha a résztvevő egyetért, akkor menjen a szoba „Igen", ha nem ért egyet, akkor menjen a szoba „Nem" térfelére. Mindenkinek állást kell foglalnia, senki sem maradhat középen. Ha mindenki állást foglalt, kérjük meg a résztvevőket arra, hogy magyarázzák el egymásnak, miért értenek egyet, vagy miért nem. A vita alatt mindenki szabadon átmehet a másik oldalra, ha olyan érvet hallott, ami meggyőzte.
Hangsúlyozzuk ki, hogy a gyakorlat egy eszköz a résztvevők számára ahhoz, hogy a tárgyon való gondolkodásra serkentse őket, hogy különböző érveket gyűjtsenek és szembesüljenek a vélemények sokféleségével. Bár mindenkinek meg kell próbálnia meggyőzőnek lennie, nem szégyen, ha valakit mások érvei győznek meg, vagy ha a vita során valaki többször is helyet cserél.

A gyakorlatot az első állítás felmutatásával kezdjük. Hagyjunk időt a résztvevőknek arra, hogy elolvassák és megértsék az állítást. A résztvevők gyakran tesznek fel tisztázó kérdéseket. Ha ezek a kérdések valóban azt jelentik, hogy nem értik az állítás lényegét, akkor válaszolhatunk - de úgy, hogy a válaszok ne tartalmazzanak az állítás mellett vagy ellen szóló érveket.

Kérjük meg a résztvevőket, hogy foglaljanak állást, és amikor már mindenki döntött, kérjük meg őket, hogy indokolják meg a döntésüket. Ha szükséges, élénkíthetjük a beszélgetést úgy is, hogy megkérdezzük a résztvevőktől, hogy érzik magukat, de a vita rendszerint önmagától is megindul. Mint csoportsegítő, csak arra kell figyelnünk, hogy mindenki teret kapjon a részvételhez, és ne csak néhányan uralják az egész vitát.

Ebben a szakaszban a gyakorlatnak nem az célja, hogy konszenzus alakuljon ki. A csoportsegítő döntse el, mikor érzi úgy, hogy a vita befejezhető, és mikor léphettek tovább a következő állításra. Ezt akkor is megtehetjük, amikor még mindenki élénken beszélget - a játék maga egyébként is csak egy hosszabb gondolkodási folyamat kezdete lehet.

Ezt a menetrendet követve vegyük végig az összes állítást. Amikor vége, feltehetően megkérdezzük a résztvevőket arról, hogyan érezték magukat, és teret adhatunk bármilyen lényeges kérdés felvetéséhez. Ha valamely állítás annyira ellentmondásos, hogy a résztvevők nem tudnak belenyugodni abba, hogy észrevették, véleményük mennyire eltér, akkor ezt jegyezzük, hogy a program hátralévő részében erre visszatérhessünk. Vagy ugorjunk a választható 2. lépésre:

2. lépés (választható)

Miután az összes állítással foglalkoztak, térjünk vissza egyenként rájuk. Kérjük meg a résztvevőket, hogy úgy szövegezzék meg újra az állítást, hogy mindannyian egyetértsenek vele, anélkül, hogy megváltoztatnák azt a témát, amiről az állítás szól. Hagyjunk időt a résztvevőknek arra, hogy a bemutatott állításokkal dolgozzanak, és gondoskodjunk arról, hogy a résztvevők ne csak azzal foglalkozzanak, hogy egyet értenek-e vagy sem.

Visszajelzés és értékelés

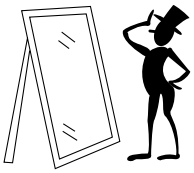

Ennél a gyakorlatnál gyakran nincs szükség alapos értékelésre. Ennek ellenére néhány kérdésről elbeszélgethetünk a csoporttal:

- Miért volt olyan nehéz egyetértésre jutni néhány állításban? Miért volt ez könnyebb más állítások esetén?
- Vannak olyan témák, amelyekkel kapcsolatban a résztvevőknek erősebb érzelmeik vannak, mint más témákkal kapcsolatban? Miért?
- Vannak olyan témák, amelyekről a résztvevők szívesen beszélgetnének többet is?

Ha egy többnyelvű csoporttal dolgozunk együtt, akkor ez a gyakorlat további ösztönzést adhat egy, a nyelv szerepéről és erejéről szóló eszmecseréhez, főleg, ha azokra a kihívásokra gondolunk, amelyek egy ilyen csoportban egy szöveg közös értelmezéséről szóló tényleges egyetértés kialakulásával kapcsolatosak.

Alkalmazáskor

Ezt a módszert már sok esetben, és különféle tárgykörökkel alkalmaztuk, és igen különböző eredményekre jutottunk. Azokkal a témákkal, amelyeket a csoport már viszonylag hosszú ideje ismert, előfordult, hogy a gyakorlat lényegében az e témákról zajló folyamatos vita kiindulópontja volt az egész szeminárium ideje alatt. Ez egy olyan interkulturális tanulásról szóló szemináriumon fordult elő, ahol a résztvevők már jóval a képzés előtt is ezzel a témával foglalkoztak. Ebben a helyzetben a legtöbb résztvevőnek igen határozott véleménye volt a tárgyakról, és komoly erőpróbát jelentett úgy vezetni a kis csoportokat, hogy a résztvevők meghallgassák egymást, és hogy legyen bátorságuk megkérdőjelezni saját elképzeléseiket. Egy másik alkalommal az állítások a képzés értékei köré csoportosultak. Számos résztvevő korábban még sohasem vitatta meg mélységeiben ezeket a kérdéseket, így a gyakorlat arra indította őket, hogy elgondolkodjanak róluk. Ebben a helyzetben sokkal inkább az volt a kihívás, hogy az állításoknak legyen konkrét értelme a résztvevők számára, és azok ne legyenek túlságosan is elvontak a számukra.

A használható állításokra több példa is található a „Coyote” magazinban, mely visszatérően foglalkozik ezzel a gyakorlattal.

4.3.2 "Tudsz-e értékekkel üzletelni?"

Gyakorlat az értékek cseréjéről és a róluk szóló üzleti tárgyalásról.

A szükséges eszközök

- Egy elég nagy tér ahhoz, hogy a résztvevők szabadon mozoghassanak
- Kartonpapír kártyák, amelyek mindegyikén egy érték szerepel ("A legtöbb emberben nem lehet megbízni", "Az embereknek minden tekintetben teljes harmóniában kell élniük a természettel", stb.). Elég kártya ahhoz, hogy minden résztvevőnek nyolc kártyája legyen. Néhány értékből lehet két példány, de legalább 20 különböző érték-kártyára van szükség.

Csoportlétszám

Legalább 8, legfeljebb 35 résztvevő.

Időkeret

A gyakorlathoz szükséges idő változó, de körülbelül 1-2 óra - megközelítőleg 10 percre van szükség a gyakorlat ismertetésére, 20 perc az üzletelésre, 20-60 perc a megegyezésre és újabb 30 perc a feldolgozásra. Lehetőség van a módosításokra, ami azonban több időt vesz igénybe (például több idő és tér az egyeztetési szakaszhoz).

Lépésről-lépésre

Készítsük el az érték-kártyákat. Gondoskodjunk arról, hogy a kártyákon értékek, mélyen gyökerező meggyőződések legyenek arról, hogy mi a jó és mi a rossz. Próbáljunk meg gondoskodni arról is, hogy minden leírt érték mellett valószínűsíthetően legalább egy résztvevő aktívan kiáll majd. Miután elmagyaráztuk a résztvevőknek a gyakorlatot, véletlenszerűen osszuk ki az érték-kártyákat, és győződjünk meg arról, hogy mindenkinek 8 kártyája legyen. Kérjük meg a részvevőket, hogy üzletkötés segítségével „javítsák fel" a kártyákat - azaz kártyáikat az előnyben részesített értékekre cseréljék ki. Nem kötelező 1:1 arányban üzletelni, az egyetlen szabály az, hogy a gyakorlat végén mindenkinek legalább 2 kártyája legyen.
Ahogy az üzletelés befejeződött, kérjük meg a résztvevőket, hogy alakítsanak olyan csoportokat, amelyekben hasonló érték-kártyák vannak. Beszéljék meg, hogy mi a közös bennük. Ha gondoljuk, arra is megkérhetjük őket, hogy vizsgálják meg, honnan származnak ezek a kártyák, és a csoportnak miért vannak hasonló értékeik.
Ezután kérjük meg őket arra, hogy találjanak valakit, akinél más értékek vannak. Ezek a párok próbáljanak meg olyan értékeket szavakba önteni, amelyekkel a kártyáikon szereplő értékek alapján mindketten egyet tudnak érteni. Bár a résztvevők abba a kísértésbe eshetnek, hogy egyre elvontabb vagy nagyon tág és kis híján értelmetlen állításokon keresztül kompromisszumokat találjanak, ösztönözzük őket arra, hogy maradjanak a lehető legkonkrétabbak.

Akkor fejezzük be a gyakorlatot, amikor úgy látjuk, hogy a legtöbb pár két-három kompromisszumos állítást talált. Tartsunk értékelést a teljes csoporttal.

Visszajelzés és értékelés

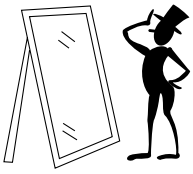

Az értékelés során érdekes lehet feltenni a következő kérdéseket:
- Mit éreznek a résztvevők a gyakorlattal kapcsolatban? Könnyű volt értékekkel üzletelni? Mitől volt könnyű ill. nehéz?
- Rájöttek-e valamire a saját értékeikkel kapcsolatban - honnan származnak ezek?
- Milyen volt az értékeikre alkudni? Mi az, ami ezt különösen megnehezítette? Hogyan lehet egyezségre jutni, ha értékekről van szó?

Ha úgy gondoljuk, ezt a beszélgetést összekapcsolhatjuk egy, az értékeknek az interkulturális tanulásban betöltött szerepéről folytatott eszmecserével. Az értékeket gyakran a „kultúra” olyan mélyen gyökerező alapjainak tekintjük, hogy sokaknak nehézséget okoz alkudozni róluk. Akkor hogyan tudunk igazán interkulturális értelemben együtt élni? Vannak-e olyan közös értékek, amelyekkel mindenki egyetért? Hogyan tudunk együtt élni, ha nem tudunk egyezségre jutni az értékeket illetően? Milyen működőképes egyezségeket köthetünk?

Alkalmazáskor

Ezt a módszert már sok különböző összetételű csoportban használták. A gyakorlat olyan csoportokban bizonyult különösen hatékonynak, ahol korábban nem szembesültek ilyen intenzitással az interkulturális tanulással, és jó kiindulópontot jelentett ahhoz, hogy elgondolkodjanak az értékeken. A kártyákon lévő értékek megfogalmazása igen fontos - az általunk használt néhány érték túl tágnak (mindenki egyetértett velük), míg mások túlságosan is specifikusnak bizonyultak. Az a legjobb, ha a képzői team megvitatja a kérdést, hogyan találhatnak megfelelő választékot a kártyákon szereplő értékekre.

4.3.3 "Abigél"

Beszélgetés egy szomorú szerelmi történetről: Ki a legrosszabb, ki a legjobb?

A szükséges eszközök

❑ Minden résztvevőnek egy példány a következő történetből:

Abigél Tamást szereti, aki a folyó túloldalán lakik. Egy áradás minden hidat elpusztított a folyón, és csak egy csónak ring a vízen. Abigél megkéri Szinbádot, a csónak tulajdonosát, hogy vigye át a folyó túloldalára. Szinbád beleegyezik, de ragaszkodik hozzá, hogy fizetségként Abigél vele háljon.
Abigél nem tudja mit tegyen, hazaszalad az édesanyjához és megkérdezi, mit kellene tennie. Abigél édesanyja azt mondja, nem akar beleavatkozni a dolgaiba.
Kétségbeesésében Abigél Szinbáddal hál, aki ezután átviszi őt a folyón. Abigél Tamáshoz siet, hogy boldogan átölelje, és mindent elmeséljen neki. Tamás kíméletlenül ellöki magától, Abigél pedig elrohan.
Nem messze Tamás házától Abigél találkozik Jánossal, Tamás legjobb barátjával. Abigél neki is elmond mindent. János leüti Tamást a tettéért és elmegy Abigéllel.

❑ Elég tér, hogy a résztvevők egyénileg, kis, 4-5 fős csoportokban és a teljes csoporttal is együtt dolgozhassanak.

Csoportlétszám

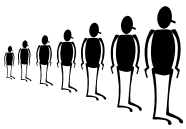

Legalább 5, legfeljebb 30 résztvevő - a nagyobb csoportok kisebbekre feloszthatók és az értékelés is végezhető külön.

Időkeret

Összesen 1 óra 15 perc és 2 óra 15 perc között
- 5 perc a bevezetés
- 10 perc az egyéni olvasás és rangsorolás
- 30-45 perc kiscsoportos munka
- (választható) 30 perc egy nagyobb csoportban
- 30-45 perc értékelés a teljes csoporttal

Lépésről-lépésre

Mondjuk el a résztvevőknek, hogy a gyakorlat a különböző értékek felfedezéséről szól. Kérjük meg őket, hogy olvassák el a történetet, és viselkedésük alapján rangsorolják az egyes szereplőket (Abigélt, Tamást, Szinbádot, Abigél édesanyját és Jánost): Ki volt a legrosszabb? Ki a második? És így tovább. Miután a legtöbb résztvevő befejezte a rangsorolást, kérjük meg őket, hogy alakítsanak kis, 3-6 fős csoportokat és beszéljék meg, mit gondolnak a szereplők viselkedéséről. A kis csoportok feladata az, hogy készítsenek egy közös listát - egy olyan listát, amivel a csoport összes tagja egyetért. Kérjük meg a résztvevőket, hogy a lista felállításánál kerüljék a matematikai módszereket, inkább

jussanak közös megegyezésre a jó és a rossz viselkedésről, és ez alapján rangsoroljanak.
Miután a kis csoportok elkészültek a listával, ezt a fázist tetszés szerint megismételhetjük úgy, hogy két kis csoportot egy közepes méretű csoportba vonunk össze - ebben az esetben a kezdeti kis csoportokban ne legyen négynél több résztvevő. A gyakorlatot a teljes csoportban úgy értékeljük, hogy először kerüljenek bemutatásra az eredmények, majd a hasonlóságok és különbségek megvitatása. Lassan térjünk rá arra a kérdésre, hogy a résztvevők milyen indokok alapján rangsoroltak. Hogyan tudták eldönteni, hogy mi volt a jó és a rossz viselkedés?

Visszajelzés és értékelés

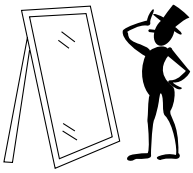

Az értékelés egyik fő kérdése az, hogy az értékek mekkora jelentőséggel bírnak, amikor meghatározzuk, mi a jó és mi a rossz. Miután ezt áttekintettük, a következő lépésben vizsgáljuk meg azt, hogy mennyire könnyű vagy nehéz az értékekről tárgyalni, amikor közös sorrendet kell felállítanunk. Azt is megkérdezhetjük a résztvevőktől, hogyan sikerült a közös listát összeállítaniuk - milyen érvek győzték meg őket, miért, és hol voltak a megértés és/vagy egymás érvelése követésének határai.
Folytathatjuk azzal is, hogy megvizsgáljuk, hol tanulták, mi a jó és mi a rossz - és honnan tudják meg, mi a közös bennük, és mi teszi őket mássá.

Alkalmazáskor

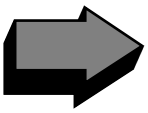

Az Abigélt gyakran használtuk már arra, hogy felkészítsük a résztvevőket egy interkulturális csereprogram tapasztalataira. Hasznos akkor, amikor a résztvevőknek az értékek egyébként elvont világát szeretnénk bemutatni, mivel ez a gyakorlat nyilvánvalóan olyan helyzetbe hozza őket, ahol értékeket kell használniuk a rangsoroláshoz. Ennek a gyakorlatnak egyik variációja az, hogy a gyakorlatot a fenti módon játsszuk el, aztán egy módosított történettel megismételjük, ahol az összes nő férfi és fordítva. Megmarad-e ugyanaz a rangsor? Miért változnak a dolgok?
Több variáció lehetséges: Adjuk meg a történetben szereplők életkorát és játsszunk ezzel, legyen azonos a nemük, határozzunk meg etnikai vagy nemzeti hátteret. Aztán vizsgáljuk meg, hogy a történet módosításai hogyan változtatják meg a rangsort, és azt, hogy ez miért van így. Ahhoz, hogy a legjobb eredményeket hozzuk ki a gyakorlatból, nagyon fontos egy olyan nyitott légkör megteremtése, ahol minden rangsor helyes, és ahol nem kérjük számon másokon az olyan érveket, amelyet mi magunk furcsának vagy rossznak találunk.

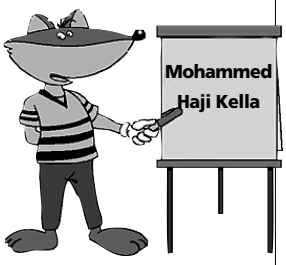

4.4 Szimulációs gyakorlatok

4.4.1 Gyakorlati megfontolások

Miről beszélünk?

Az olyan gyakorlatokat, amelyeket viselkedési modellek lemásolására vagy tanítására használunk, és az olyan folyamatokat, amelyben az embert egy bizonyos valóságos vagy szimulált szerepben alkalmazunk, Shubik (1975) után szimulációs gyakorlatoknak nevezünk. A szimulációs játék-élmény a valóság egy olyan modellje, ahol a játékosoknak lehetősége van a határok kipróbálása és olyan vonásaik felfedezésére, amelyekről korábban nem volt tudomásuk. Minél jobb a játék felépítése, a játékosok annál jobban tudják majd a szimulált cselekvéseket és döntéseket a mindennapi tapasztalatokkal összekötni, és amelyek segítségével a viselkedési minták valóságos tudásbázisát alakíthatják ki. A szimulációs gyakorlatok nem fenyegető és nem ítélkező környezetben teremtenek lehetőségeket az új viselkedések és attitűdök gyakorlásához. A szimuláció a fiatalokkal való foglalkozás során különösen az interkulturális szempontból igen hatékony eszköz ahhoz, hogy szembesüljünk más kultúrák előítéleteivel és sztereotípiáival, és hogy megbeszéljük azokat.

Miért használunk szimulációs gyakorlatokat az interkulturális tanulásban?

A szimulációs játékok gyakorlatilag a csoport fejlődését és a különbségek megértését szolgálják. Az ifjúsági munka szempontjából a szimulációs gyakorlatok olyan együttműködésre alkalmas légkört váltanak ki, ahol a fiatalok magabiztosan fedezhetik fel összes képességüket és kreativitásukat - ami nem feltétlenül történik meg a hagyományos tantermekben.

Az interkulturális tanulás elősegítésében számos előnye van a szimulációs gyakorlatoknak. Először is, a „játékosok” kritikus gondolkodási képességeket sajátítanak el, ami jobban felkészíti őket arra, hogy racionálisan tervezzék meg jövőbeni stratégiáikat, és hogy spontán felismerjék döntéseik következményeit. Másodszor, a „játékosok” megtanulják a való világban alkalmazni a szimulációs helyzetben felfedezett elméleteket és modelleket. A szimulációs gyakorlat folyamata lehetőséget biztosít a játékosok számára, hogy szimulált valóságban gyakorolják a versenyhez, az empátiához és a kommunikációhoz kapcsolódó valós viselkedésmódokat. Harmadszor, az interkulturalisták számára talán a legértékesebb előnyök egyike az, hogy a szimulált valóság sokak számára biztonságosabb aréna a kulturális különbségekkel való szembesüléshez. Különösen akkor, amikor potenciálisan vitás kulturális témákról van szó, a szimulációs gyakorlatok egy sajátosabb formában nyújtanak biztonságos terepet az olyan kényes kérdésekhez, mint a vallási meggyőződések, nemi szerepek és a nemek egyenlősége. Negyedszer, nem formális helyzetben alternatív módszer lehet ahhoz, hogy tapasztalaton alapuló tanuláson keresztül adhassunk tudást a fiataloknak. Ötödször, építő jelleggel használva hatékony módja lehet a fiatalok ösztönzésének, valamint képességeik felfedezésének és alkalmazásának.

Mit vegyünk fontolóra a szimulációs gyakorlatok mint módszer használatakor?

A szimulációnak mint módszernek jelentékenyebb hatása van, ha (a) maximális érzelmi bevonással párosul (b) biztonságos környezetben kap helyet, és (c) megfelelő feldolgozási idővel és világos összegzéssel társul, amely az élmény megértéséhez kognitív térképet nyújt. Azaz “összegző tanulásnak” kell lennie, egy olyan holisztikus tanulási folyamatnak, amely egy nyitott tanulási légkörben összpontosít arra, hogy tanuljunk a tartalmi, nézőponti és tanulási stílusok különbségeiből. Ennek eléréséhez három dolog különösen fontos:

1) Az új ötletek, elvek vagy nézetek (azaz a „tartalom”) terjesztése;
2) Lehetőség arra, hogy a tartalmat tapasztalaton alapuló (azaz „élmény-teli”) környezetben alkalmazzuk;
3) A tapasztalatok feldolgozása a megtett lépéseket és a teljesítmények kapcsolatát illetően a szimuláció minden egyes szakaszában. Mit tapasztaltunk, mit tanultunk belőle és a napi valósággal kapcsolatban min javíthatunk?

A szimuláció felépítése

Egy szimulációs gyakorlat sokféleképpen építhető fel, és számos különböző eredménye lehet. Az interkulturális ifjúsági munka gyakorlatában a

következő elemek a leginkább megszokottabbak és különösen népszerűek.
Környezet: Ez magában foglalja a fizikai légkört, a csoport motivációját és azt, hogy a résztvevők mennyire ismerik egymást. Fontos hangsúlyozni, hogy a tartalom megválasztása meghatározza a játék környezetét.

A tartalom és a cél: minden játéknak megvan a maga célja és tartalma. A csoportsegítőnek biztosítania kell azt, hogy ez világos és egyértelmű legyen a „játékosok" számára. A legtöbb esetben a tartalom és a cél a mindennapi valóságot tükrözi.

Szabályok: ezek általában alapszabályok, és különösen fontosak ahhoz, hogy irányítsák a szerepek kommunikációját és pontos körülírását. Ez a játék vezetője számára is útmutatást jelent.

Időkeret: egy sikeres szimulációs gyakorlatot az előkészítéstől a tapasztalatok feldolgozásának folyamatáig biztosított idő határoz meg. Elég időt kell biztosítani a résztvevőknek ahhoz, hogy beleéljék magukat a játékba, és hogy szívesen vegyenek részt benne. Egyes szimulációs gyakorlatok napokig tartanak, míg mások egy órát vagy többet vesznek igénybe. A játék idejét a tartalom és a cél határozza meg. A feldolgozás előtt elég időt kell hagyni a résztvevőknek, hogy kilépjenek a szerepükből.

4.4.2 'Limit 20'

A Limit 20 egy nagyon hatékony szimuláció, amely a diszkrimináció és a kirekesztés felfedezésében segít a résztvevőknek. Olyan kérdéseket céloz, mint az egyenlőtlenség, a kisebbség-többség viszonya és a hatalom. A szimuláció során a résztvevők azokat az igazságtalanságokat tapasztalják meg, amelyek a mindennapi valóságot jelentik társadalmainkban, míg a tapasztalatok feldolgozása biztosítja számukra azt, hogy elgondolkodjanak ezen, és saját tapasztalataikhoz kapcsolják azt. A módszer használatának teljes leírását lásd az Education Pack 110. oldalán.

4.4.3 "Megértő kutatás"

A Megértő kutatás egy igen hatékony módszer a különbségek üdvözléséhez és a kultúrák értékeinek megbecsüléséhez. A Megértő kutatást a társadalom értékeinek és fontosságának újbóli összekapcsolásához használjuk, különösen ott, ahol bizalmatlanság van két különböző kultúra között. Ez a gyakorlat szűkebb értelemben nem szimuláció, azonban gyakorlott csoportsegítők szimulációs gyakorlatként használják ahhoz, hogy így segítsék a résztvevőket az olyan interkulturális viszonyokat érintő mélyenszántó és kényes témákról való párbeszédekben, mint a kulturális értékek. A módszert a saját valóságunkhoz és a célcsoportunkhoz is igazíthatjuk.

Szükséges eszközök

Tollak, flipchart papírok, filctollak és ragasztószalag

Csoportlétszám

Legalább 4 fő

Időkeret

1-2 óra a csoport méretétől függően

Lépésről-lépésre

1 Osszuk a csoportot párokra, ahol a pár egyik tagja a kisebbséget, a másik a többséget képviseli!
2 Osszuk szét a kérdőíveket és az utasításokat! A bevezetőhöz hasonlóan magyarázzuk el a gyakorlat tartalmát és célját. Mindkét félnek adjunk 15 percet a kérdések feltevéséhez (összesen 30 perc)!
3 Kérjük meg az interjúk készítőit, hogy egyénileg összegezzék az interjú során fellelt értékeket úgy, hogy a saját kultúrájukban legáltalánosabb érték alapján rangsorolják azokat, és írják fel a flipchartra (10 perc)!
4 Kérjük meg a csoportot, hogy készítsenek egy listát a közös és a különböző értékekről, amelyeket találtak! Ehhez bőségesen biztosítsunk időt a résztvevők számára (15 perc)!
5 Feldolgozás (40 perc).

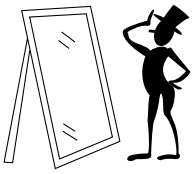

Visszajelzés és értékelés
Feldolgozás

Kérdezzük meg a résztvevőket, hogyan érezték magukat a kérdező és a megkérdezett szerepében. Mikor volt a legutóbbi alkalom, amikor egy többség vagy kisebbség nagyra értékelte őket. Kérdezzünk rá, hogyan tudják ezt összekapcsolni a kisebbség-többség viszonyaival. Közösek-e az értékek? Vannak-e lényeges értékbeli különbségek a kisebbség és a többség között? Melyek

azok az értékek, amelyeket rendszerint hangoztatunk, de nem tartjuk magunkat azokhoz?

Alkalmazáskor

Ez a módszer egyre népszerűbb az európai csoportsegítők között és ez azért is előnyös, mert így sok anyaggal rendelkezünk a résztvevők személyes visszajelzéseihez.

Kérdések a többséghez

A) Írd le azt a legpozitívabb élményedet, ami egy, az országodban élő kisebbséggel kapcsolatban ért, egy olyan alkalmat, amikor igazán elemedben voltál, büszkének, kreatívnak vagy eredményesnek érezted magad. Milyenek voltak akkor a körülmények? Hogyan érezted magad? Mi volt a legpozitívabb dolog, amire rájöttél velük kapcsolatban?

B) Mire lenne szükséged ahhoz, hogy a jövőben több ilyen élményed is legyen?

Kérdések a kisebbséghez

A) Írd le azt a legpozitívabb élményedet, ami a többség társaságában ért. Egy olyan alkalomra gondolj, amikor igazán elemedben voltál, büszkének, kreatívnak vagy eredményesnek érezted magad. Milyenek voltak akkor a körülmények? Hogyan érezted magad? Mit találtál a legpozitívabb dolognak ebben a kapcsolatban?

B) Mire lenne neked és más kisebbségi fiatalnak szüksége ahhoz, hogy a jövőben több ilyen élményetek is legyen?

Tanácsok az interjúk elkészítéséhez

A kérdéseket úgy használjuk, mint egy forgatókönyvet, azaz úgy tegyük fel a kérdéseket, ahogy azok le vannak írva, és ne tegyünk kísérletet a válaszok befolyásolására. Hagyjuk a válaszadót, hogy elmondja a történetét. Ne mondjunk saját élményeket, és ne nyilvánítsunk véleményt az övékéről.

Legyünk figyelmesek, és törekedjünk arra, hogy megtaláljuk az élmény mögött rejlő értékeket!

A részletesebb válaszokhoz használjuk a következő kérdéseket:
Mesélj még! Miért érzel így? Miért volt ez fontos a számodra? Hogyan hatott ez rád? Megváltoztathatja-e ez az élmény a kisebbségről/többségről alkotott képedet?
Lesznek olyanok, akiknek hosszabb gondolkodási időre van szükségük a válaszokhoz - engedjük meg! Nem baj, ha valaki nem akar, vagy nem tud válaszolni néhány, az interjúban szereplő kérdésre.

Brhama Kumaris-tól átvéve, World Spiritual University, London, UK

4.4.4 "A derdek"

Ez a játék két kultúra találkozását szimulálja. Találjuk meg az idegen kulturális viselkedés kulcsát, és elemezzük az idegen kultúrával való találkozás hatásait. Egy mérnökcsoport egy másik országba látogat, hogy megtanítsa az ott élőket hidat építeni.

A szükséges eszközök

Egy erős papír (karton), ragasztó, ollók, vonalzó, ceruza, a játék leírása a derdek és a mérnökök számára. Két terem.

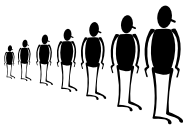

Csoportlétszám

Legalább 12 fő, akiket két csoportra osztunk.

Időkeret

1,5-2 óra, a tapasztalatok megbeszélésével együtt.

Lépésről-lépésre

1 A csoport méretétől függően 4-8 résztvevő játssza a mérnökcsapatot, akik megtanítják a derdeket hidat építeni. Megkapják a mérnököknek szánt utasításokat, és egy külön terembe kísérik őket.
2 A csoport többi tagja lesznek a derdek. Ők a derdeknek szánt utasításokat kapják meg. Ha a csoport túl nagy, létrehozhatunk egy megfigyelő csoportot, akik csak figyelnek és jegyzetelnek. Ezeknek a megfigyelőknek ne mutassuk be előre a derdek kultúráját, tehát a gyakorlat kezdetekor maradjanak a mérnökökkel

Visszajelzés és értékelés
Feldolgozás:

A játék után a résztvevők két csoportja a következő három pont alapján felírja megjegyzéseit egy flipchart papírra:

l.) Tények 2.) Érzések 3.) Értelmezések

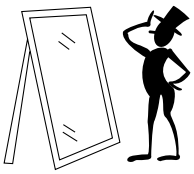

A következő pontokat a teljes csoport együtt beszéli meg:

- Hajlamosak vagyunk azt hinni, hogy mások is úgy gondolkodnak, ahogy mi.
- Gyakran rögtön értelmezzük a dolgokat, anélkül, hogy figyelembe vennénk a kulturális viselkedés különbségeit
- Hogyan osztottuk szét a szerepeket / milyen szerepet választottam? Mit mond ez az identitásomról? Jól éreztem magam ebben a szerepben?
- Egyezik ez a kép azzal, amit a többiek észleltek?
- Milyen hatással volt a kulturális hátterem a felvett szerepemre?

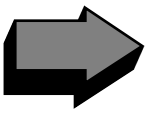

Kártyák:

Lásd a következő oldalakat.

Utasítások a derdek számára

A helyzet:

A Derdia nevű ország lakói vagytok. A falut, ahol éltek egy mély völgy választja el a várostól, ahol a piac található. A piac kétnapi járóföldre van. Ha lenne egy híd a völgy felett, 5 óra alatt érnétek át.

Derdia kormánya megállapodott egy külföldi céggel, akik eljönnek a falutokba és megtanítanak benneteket arra, hogy hogyan kell hidat építeni. Így ti lesztek Derdia első mérnökei. Miután a külföldi szakértőkkel megépítitek az első hidat, képesek lesztek hidakat építeni szerte Derdiában, hogy így könnyítsétek meg mások életét.

A hidat papírból fogjátok építeni, ceruzák, vonalzók, ollók és ragaszó felhasználásával. Az anyagokat és az eszközöket ismeritek, de nem vagytok tisztában az építési technikákkal.

Szociális magatartás:

A derdek hozzá vannak szokva egymás érintéséhez. Kommunikációjuk érintés nélkül nem működik. Nagy tapintatlanságra vall, ha beszéd közben nem érintitek egymást. Ugyanakkor nem kell közvetlenül érintkeznetek egymással. Ha csatlakozol egy csoporthoz, egyszerűen belekapaszkodsz a csoport egyik tagjába, és máris bevonnak a beszélgetésbe.

Az is nagyon fontos, hogy találkozáskor üdvözöljétek egymást, még akkor is, amikor elmentek egymás mellett.

Üdvözlési formák:

A hagyományos üdvözlés az, ha puszit nyomsz a másik vállára. Az elsőként üdvözlő személy megpuszilja a másik jobb vállát. Aztán a másik puszilja meg a bal vállat. A puszi bármilyen más formája sértő! Derdiában a kézfogás az egyik lehető legnagyobb sértés. Ha egy derdet bármikor megsértenek azzal, hogy nem üdvözlik vagy beszélgetés közben nem érintik, akkor azonnal üvöltözésbe kezd.

Igen/nem:

A derdek nem használják a „nem” szót. Mindig igent mondanak, bár ha „nem”-et értenek alatta, akkor az „igen”-t hangsúlyos bólogatással kísérik (ezt jól gyakoroljátok be).

Munka közbeni magatartás:

A derdek munka közben is sokszor érintik egymást. Az eszközöknek meghatározott nemük van: az olló hímnemű, a ceruza és a vonalzó nőnemű. A ragasztó semlegesnemű. A férfiak soha meg sem érintenek egy ceruzát vagy egy vonalzót. Ugyanez áll a nőkre, ami az ollókat illeti (Azt hiszem ez a hagyománnyal vagy a vallással kapcsolatos).

A külföldiek:

A derdek kedvelik a társaságot. Ezért a külföldieket is kedvelik. Ugyanakkor nagyon büszkék magukra és a kultúrájukra. Tisztában vannak vele, hogy egyedül sohasem lennének képesek hidat építeni. Másrészről nem tekintik a külföldiek kultúráját vagy oktatását magasabb rendűnek. A hídépítés csak egy olyan dolog, amihez a derdek nem értenek. A külföldiektől elvárják, hogy alkalmazkodjanak a kultúrájukhoz. Mivel a saját viselkedésük természetes a számukra, a szakértőknek nem magyarázzák el azt (ez a pont NAGYON fontos).

Egy derd férfi sosem lép kapcsolatba egy másik férfival mindaddig, amíg egy nő nem mutatta őt be neki. Az nem számít, hogy a nő derd vagy sem.

Utasítások a mérnökök számára

A helyzet

Egy multinacionális építési vállalatnál dolgozó nemzetközi mérnökcsoport vagytok. A cég nemrég írt alá egy nagyon fontos szerződést Derdia kormányával, amelyben vállalta, hogy megtanítja a derdeket hidat építeni. Az aláírt szerződésben az áll, hogy be kell tartani a megegyezés szerinti határidőt, különben a szerződés semmissé válik és elvesztitek a munkátokat.

A derd kormány igen csak érdekelt ebben a tervben, amelyet az Európai Unió finanszíroz. Derdia alapvetően hegyvidéki ország, szurdokokkal és mély völgyekkel szabdalt, hídjaik azonban nincsenek. Ezért a derdeknek mindig napokba telik a falvakból eljutni a nagyvárosban lévő piacra. Becslések szerint a híd segítségével a derdek mindössze 5 óra alatt meg tudnák tenni ezt az utat.

Mivel Derdiában rengeteg szurdok és folyó található, nem húzhatjátok fel egyszerűen a hidat, hogy aztán távozzatok. Meg kell tanítanotok a derdeket arra, hogyan kell hidat építeni.

A szimuláció eljátszása

Először lassan, körültekintően olvassátok el ezeket az utasításokat, és együtt döntsétek el, hogyan fogjátok felépíteni a hidat. Egy meghatározott idő után a csapat két tagja egy 3 perces kapcsolatteremtésre átmehet a derd faluba, ahol a hidat felépítitek (hogy megvizsgáljátok a természeti és anyagi feltételeket, kapcsolatot teremtsetek a derdekkel, stb.). 10 percet fogtok kapni, hogy elemezzétek a jelentésüket, és hogy elvégezzétek az előkészületeket.

Ezek után a teljes mérnökcsapat Derdiába utazik, hogy megtanítsa a derdeket hidat építeni.

A híd

A hidat egy papírhíd szimbolizálja. A híd két, körülbelül 80 cm-es távolságban lévő széket vagy asztalt köt majd össze. A hídnak stabilnak kell lennie. Az építési folyamat végén el kell bírnia az építés során használt olló és a ragasztó súlyát.

A híd részeit nem lehet kivágni és azokat Derdiában összeállítani, mert így a derdek nem tanulnák meg, hogyan csinálják saját maguk. Az építés összes szakaszát meg kell tanulniuk.

Minden egyes darabot ceruza és vonalzó segítségével kell megrajzolni, és azután ollóval kivágni.

Anyagok

A híd papírból/kartonpapírból készül. A következő eszközöket használhatjátok a tervezés és az építés során: papír, ragasztó, olló, vonalzó, ceruzák.

Időkeret

A Derdiába való utazás előtti tervezés és előkészületek: 40 perc
A derdeket megtanítani építeni: 25 perc